

21.9.2023

STM

kirjaamo.stm@gov.fi

VN/20973/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta vanhuspalvelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

1. Hallituksen esitys

Vanhuspalvelulakiin lisättiin vuonna 2020 muun ohella velvoite vähintään 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksesta asiakasta kohti iäkkäiden henkilöiden tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköissä. Mitoituksessa otetaan huomioon vain välitöntä asiakastyötä tekevä henkilöstö. Henkilöstömitoitusta koskeva säännös säädettiin tulevaksi voimaan täysimääräisesti siirtymäajan jälkeen 1.4.2023, jotta kunnilla ja kuntayhtymillä sekä palveluntuottajilla olisi mahdollisuus varautua merkittävään henkilöstötarpeen sekä kustannusten kasvuun.

Voimaantulosäännöstä muutettiin keväällä 2023 voimaan tulleella lailla (223/2023) niin, että vähimmäismitoitus 0,7 työntekijää asiakasta kohti tulee voimaan 1.12.2023. Sitä ennen mitoituksen on oltava vähintään 0,65 työntekijää asiakasta kohti.

Väestön ikääntyessä eläköityminen ja palvelutarpeiden kasvu ovat edelleen aiheuttaneet kasvavia vaikeuksia henkilöstön saatavuudelle. Toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten sekä niistä seuranneen vaikeutuneen henkilöstötilanteen vuoksi on käynyt ilmeiseksi, että vähintään 0,7 työntekijän mitoitusta asiakasta kohti ei ole mahdollista saavuttaa kaikissa toimintayksiköissä edellä mainittuunkaan määräaikaan mennessä.

Tämän vuoksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen hoidon 0,7 henkilöstömitoituksen voimaantuloa siirretään alkamaan 1.1.2028, jotta sosiaali- ja terveystalouksissa voidaan varmistaa tarvittava määrä henkilöstöä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vanhuspalvelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 4. momenttia. Voimassa olevan lain mukaan iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen palveluasumisen toimintayksiköissä noudatettava henkilöstön vähimmäismitoitus on oltava 0,65

työntekijää asiakasta kohden ja 0,7 työntekijää asiakasta kohti 1.12.2023. Esityksen mukaan siirtymäaikaa pidennettäisiin niin, että henkilöstömitoitus nousisi vähintään 0,7 työntekijään asiakasta kohti 1.1.2028.

1.1. Suomen Yrittäjien lausunto ja esitykset

Suomen Yrittäjät toteaa, että yksityisten palvelutuottajien näkökulmasta olisi hyvä, että lainsäädäntö olisi ennakoitavaa ja muutokset olisi mahdollista ennakoida hyvissä ajoin.

On selvää, että viime vuosien kehitys sote-henkilöstön saatavuudessa ei mahdollista 0,7 tason saavuttamista kaikissa yksiköissä edellisen hallituksen kaavailemassa aikataulussa. Myös voimakas kustannus- ja palkkainflaatio ovat osaltaan haastaneet tilannetta.

Henkilöstömitoituksen saavuttaminen edellyttää tuottajille mahdollisuutta hyödyntää tosiasiallisesti kaikkia lakiin kirjattuja henkilöstöryhmiä yksikön näkökulmasta sopivassa suhteessa, teknologisten ratkaisujen hyödyntämistä ja niiden tunnustamista myös henkilöstömitoituksessa, työvoiman merkittävää lisäystä koulutuksen ja työperäisen maahanmuuton kautta sekä työnjaon kehittämistä edelleen siten, että koulutetun sote-henkilöstön osaamista ja aikaa on mahdollisuus kohdentaa entistä tarkoituksenmukaisemmin.

Tiukka hoitajamitoitus on osaltaan pahentanut työvoimapulaa esimerkiksi kuntoutusalalla: Fysioterapeutteja on hyödynnetty mitoituksen täyttävänä työvoimana. Tämä estää fysioterapeuttien osaamisen kohdentumista siihen, mihin heidät on koulutettu. On siksi hyvä, että hoitajamitoitusta nyt väljennetään. Hoitajamitoituksen väljentyessä nyt olisi tärkeää, että Kela-korvaukset palautetaan vuoden 2022 laajuuteen, ja fysioterapian sv-korvattuus palaisi takaisin. Leikkaukset sv-korvaukseen tehtiin mitoituksen rahoittamiseksi, ja tämä peruste on nyt poistumassa.

Hallitusohjelmaan on kirjattu useita toimenpiteitä sote-henkilöstön saatavuutta helpottamaan. Ne edesauttavat tavoitteen saavuttamisessa.

Konkreettinen haaste hoitajamitoituksen muuttamiseen tulee toimiluvista. Nyt monissa erityisesti uusissa kohteissa toimiluvassa on vaadittu 0,7 mitoitusta. Mitoituksen muuttaminen on myös äärimmäisen kallis ja hidas prosessi – tällä hetkellä toimilupamuutoksissa voi mennä jopa puoli vuotta ja se maksaa paljon.

Edellä mainituista syistä johtuen Yrittäjät toteaa, että toimiluvissa ei pitäisi olla lakia tiukempia vaatimuksia ja niiden kirjaamisesta pitäisi luopua.

Hoiva-alan mitoitukseen tulisi laskea myös digitaalisia ratkaisuja ja uusia apuvälineitä. Hallituksen esitykseen tulisi kirjata lain 3a§ välittömässä asiakastyössä tarkoitettujen henkilöstön työpanostusta osittain korvaamisesta uusilla teknologioilla. Lainsäädännön muutoksella varmistetaan teknologian käyttöönottoa ennen 1.1.2028 ja siten henkilökunnan riittävyyttä valtakunnallisesti. Lainsäädännön avulla olisi mahdollista ottaa käyttöön uusia teknologisia ratkaisuja, joita voitaisiin tarkastella ja säädellä viranomaisvalvonnan näkökulmasta. Tämä tarkoittaisi erityisesti toiminnan mitoituksen huomioon ottamista sekä yö- että päiväaikaiseen toimintaan. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi siten, että yöaikaiseen hoivaan voisi hyödyntää älyrannekkeita, joista saadaan tietoon, jos asiakas herää, tai se miten pitkään asiakas on nukkunut.

Yrittäjät muistuttaa, että hoitajamitoituksen noston kulujen kattamiseksi vuoden 2023 alussa kelakorvauksia leikattiin n. 60 miljoonalla eurolla ja apteekkeilta leikattiin lähes 40 miljoonaa euroa lääketaksasta eli lääkkeiden hinnoista. Suomen Yrittäjät vaatii, että ko. leikkaukset tulee palauttaa.

Kielivaatimuksia tulisi loiventaa kaikilla ammattiryhmillä. Suomi kansainvälistyy kovaa vauhtia ja meillä on jo nyt suuri määrä ulkomaista työvoimaa. Myös suomalaisten kielitaito on hyvä. Meidän tulisi sallia englanninkielisen palvelun vastaanottaminen siihen suostumuksen antaneille henkilöille. Suostumus voitaisiin kysyä samassa dokumentissa tai Kanta-järjestelmään lisättävällä kysymyksellä (palvelun kieli, voisi raksia kaikki haluamansa eikä vain yhtä). Tämä myös helpottaisi ulkomaisen työvoiman saantia, ei ainoastaan sote-alalla, vaan kaikilla aloilla (tärkeää palvelua olisi saatavilla kielellä, jonka henkilö ymmärtää eli englannin).

Vähintäänkin kielitaitovaatimusta pitäisi lieventää silloin, kun työskentely tapahtuu työparina toisen sote ammattilaisen kanssa.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Harri Jaskari
johtaja

Tanja Matikainen
kunta- ja elinkeinoasioiden päällikkö